

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2002-2003

28 november 2002

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, VORMING EN WETENSCHAPSBELEID

Vraag om uitleg van mevrouw Hilde Claes tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de leerplichtleeftijd

Vraag om uitleg van de heer Dirk De Cock tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de instantie waar personeelsleden van het onderwijs terecht kunnen met het oog op klachten van allerlei aard

Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid

Donderdag 28 november 2002

VOORZITTER : De heer Gilbert Vanleenhove

– *De vraag om uitleg wordt gehouden om 14.38 uur.*

Vraag om uitleg van mevrouw Hilde Claes tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de leerplichtleeftijd

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van mevrouw Claes tot mevrouw Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de leerplichtleeftijd.

Mevrouw Claes heeft het woord.

Mevrouw Hilde Claes : Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, geachte leden, deze vraag had ik al wat eerder willen indienen, maar ze kon wegens de begrotingsbesprekingen sowieso niet worden behandeld.

Mevrouw de minister, begin september konden we in de pers vernemen dat u en uw collega Nollet van de Franse Gemeenschap de intentie hebben om de leerplichtleeftijd te verlagen met één jaar, van zes tot vijf jaar. Als ik me heel onze staatsstructuur nog goed voor de geest kan halen, is onderwijs weliswaar een gemeenschapsmaterie, maar is het vastleggen van de leerplichtleeftijd federaal gebleven. Indien u of uw collega deze intentie waar willen maken, moet u daarvoor een verzoek indienen bij de bevoegde minister, namelijk minister Picqué.

Mijn sp-a-collega in de Kamer, de heer Vandenhove, stelde minister Picqué al enige tijd geleden een vraag hierover. De minister moest het antwoord hierop schuldig blijven, om de eenvoudige reden dat er bij hem nog geen verzoek was ingediend. Daarom bestaat er enige verwarring, temeer daar men in de pers had laten uitschijnen dat het hier

ging om een weloverwogen beslissing, die kort daarop zou worden uitgevoerd.

Mensen spreken me daarover aan en stellen me vragen. Daaruit leid ik af dat dit onderwerp heel erg leeft bij de mensen en dat er terzake heel veel onduidelijkheid is. Mevrouw de minister, hebt u inderdaad de intentie om de leerplichtleeftijd effectief te verlagen ? Zo ja, wat is de reden voor het uitblijven van het verzoek aan minister Picqué ? Wanneer zal dit verzoek worden ingediend ? Vanaf wanneer zal de verlaging van die leerplichtleeftijd van kracht worden ? Zal die verlaging een absoluut karakter hebben, of zullen er ook afwijkingen op mogelijk zijn ? En indien u niet de intentie zou hebben om de leerplichtleeftijd te verlagen, dan zou ik graag willen weten hoe het komt dat er in de pers zoveel over gezegd en geschreven is.

De voorzitter : De heer Van Baelen heeft het woord.

De heer Gilbert Van Baelen : Mijnheer de voorzitter, we hebben hierover in februari al eens gedebatteerd. De aanleiding daartoe was de Nederlandse situatie, waarbij de leerplichtleeftijd is verlaagd tot vier jaar en er zelfs stemmen opgingen om de leeftijd te verlagen tot tweeënehalf jaar. Ook werd op een CD&V-congres gepleit voor het verlagen tot vier jaar. Klopt dat, mijnheer Martens ? Ook dat is de aanleiding geweest om het debat te heropenen.

De heer Luc Martens : Ik ben blij dat u onze teksten leest, mijnheer Van Baelen.

De heer Gilbert Van Baelen : Ken uw vijand, zou ik zo zeggen.

De minister waarschuwde toen voor een opbod, maar het is natuurlijk een heel belangrijk element. Mevrouw Claes en ikzelf verwezen gisteren expliciet naar het rapport van Unicef. In het kader van

Van Baelen

gelijke kansen is de toegang tot het leerplichtonderwijs een knelpunt. Ik lees dat de school een belangrijk element is, maar dat vooral het thuismilieu een essentieel element is wat de schoolprestaties betreft.

Een belangrijke stap is natuurlijk wel het definitief vastleggen van de instapleeftijd in het kleuteronderwijs op tweeënehalf jaar. Dat staat in ontwerp van onderwijsdecreet XIV, waarover we het straks zullen hebben. Ook is de voor- en buitenschoolse opvang van belang. Daar wees ik gisteren ook al even op. Ons systeem is goed. Dat was ook het antwoord van de minister op de vorige vraag om uitleg, van februari, naar aanleiding van de participatiegraad van kleuters aan ons kleuteronderwijs : die participatiegraad is zeer goed.

Desondanks is er echter sprake van een aantal kleuters die men blijkbaar niet bereikt. Dat baart me zorgen. Men bereikt ze niet in het kleuteronderwijs, vanuit een aantal doelgroepen en een bepaald thuismilieu, maar ook niet in de voor- en naschoolse opvang. Als ze de instapleeftijd voor het leerplichtonderwijs hebben bereikt, kunnen ze daadwerkelijk een grote achterstand hebben. Ik kan me daar niet over uitspreken, omdat daar niet onmiddellijk cijfers over bekend zijn. Dat is het probleem van de gelijke toegang tot dat leerplichtonderwijs.

Ik vind het dan ook enorm belangrijk dat door het gelijkerekansendecreet die lokale overlegplatforms zijn opgestart. Dat gaat inderdaad alleen over het leerplichtonderwijs, maar ik geloof sterk in het overleg tussen alle maatschappelijke actoren in een bepaald gebied. Dat kan de gemeente zijn. Daar gaat het voornamelijk over als we het hebben over het basisonderwijs. Op die manier kunnen we dit misschien nader onderzoeken. In vele gevallen kunnen we stellen dat kinderen uit bepaalde gezinnen a priori een grotere kans hebben om een achterstand op te lopen. Ik hoop dat hier de klemtoon op komt te liggen.

De verlaging van de leerplichtleeftijd is voor mij niet essentieel. In Nederland heeft de verlaging van de leerplichtleeftijd tot vier jaar heel wat problemen opgeleverd. Om de psychische en andere ontwikkelingen van het kind niet in het gedrang te brengen, heeft de Nederlandse overheid in heel wat uitzonderingen moeten voorzien. Dit geldt uiteraard ook voor verlagingen van de leerplichtleeftijd tot 5 jaar of tot 2,5 jaar. Al bij al is het sop de kool niet waard.

Zeker voor die doelgroep moeten we in een maximale opvang en begeleiding voorzien. Momenteel vallen nog steeds heel veel kinderen uit de boot.

De voorzitter : Minister Vanderpoorten heeft het woord.

Minister Marleen Vanderpoorten : Mijnheer de voorzitter, dit onderwerp is door de werkgroep Gelijke Kansen van de rondetafelconferentie behandeld. Tijdens die discussies is gebleken dat er geen consensus bestaat over de voordelen van een verlaging van de leerplichtleeftijd. Iedereen is het er over eens dat een vroegtijdige participatie aan het onderwijs de kansen van leerlingen bevordert. Dit betekent echter niet automatisch dat de leerplichtleeftijd moet worden verlaagd. Iedereen is het er wel over eens dat de sensibilisering, de stimulering en de begeleiding van ouders en van leerlingen noodzakelijk is om de participatie aan het kleuteronderwijs te maximaliseren.

Indien ik argumenten voor het verlagen van de leerplicht wil vinden, kan ik die best in het streven naar gelijke kansen zoeken. Hoe vroeger kinderen aan het onderwijsproces deelnemen, hoe meer kansen ze in het onderwijs hebben. Een verlaging van de leerplicht zou de huidige aanwezigheid van vijfjarigen in het kleuteronderwijs overigens enkel bevestigen. Uit deze argumenten blijkt dat ik de verlaging van de leerplichtleeftijd tot vijf jaar genegen ben. Mijn administratie onderzoekt momenteel de weerslag van een dergelijke maatregel op de financieringswet en op de Vlaamse onderwijsbegroting. Zodra we hierover uitsluitsel hebben gekregen, kunnen we verdere stappen overwegen.

Het betreft hier een gezamenlijk initiatief van de Franse en de Vlaamse Gemeenschap. Indien de federale overheid hier snel op inspeelt, kan de leerplichtleeftijd vlot worden gewijzigd. Zodra de gevolgen van een dergelijke wijziging in kaart zijn gebracht, kunnen we de absolute vorm van leerplicht eventueel moduleren. Het spreekt vanzelf dat hier de nodige gesprekken aan vooraf zullen gaan.

Ik kan me voorstellen dat de federale minister op het ogenblik dat hij die vragen moest beantwoorden, niet wist wat er tussen de gemeenschappen aan de hand was. Ik zal bondig even schetsen wat er ondertussen is gebeurd.

Op 1 november 2002 heeft minister Nollet de idee van een leerplichtverlaging gelanceerd. Naar aanleiding van die verklaring heeft de pers me om mijn mening gevraagd. Het betreft hier met andere woorden geen gezamenlijk initiatief. Ik heb de pers

Vanderpoorten

spontaan gezegd dat het me een interessant idee lijkt. Ik heb daarnet al verklaard dat de kansen van leerlingen stijgen naarmate ze vroeger naar school gaan.

Een hele tijd later heeft minister-president Hasquin minister-president Dewael in een brief gevraagd om op dit vlak gezamenlijke stappen te zetten. Minister-president Dewael heeft me die brief overgemaakt met het verzoek de zaak te onderzoeken. Het onderzoek van de Vlaamse administratie is bijna afgerond. Binnenkort zal ik de minister-president mijn antwoord overmaken.

Op basis van dit antwoord zal de Vlaamse regering een beslissing nemen. Ik veronderstel dat we op korte termijn een onderhoud met de Franse Gemeenschap zullen hebben. Daarna zullen we onze beslissing aan de federale regering overmaken.

De voorzitter : Mevrouw Claes heeft het woord.

Mevrouw Hilde Claes : Ik dank de minister voor haar antwoord. Ik heb begrepen dat de minister deze idee genegen is. Ik hoop dat de minister, eenmaal alle noodzakelijk stappen in de procedure zijn gezet, de federale overheid zal verzoeken om deze idee daadwerkelijk uit te voeren.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

Vraag om uitleg van de heer Dirk De Cock tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de instantie waar personeelsleden van het onderwijs terecht kunnen met het oog op klachten van allerlei aard

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van de heer De Cock tot mevrouw Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over de instantie waar personeelsleden van het onderwijs terecht kunnen met het oog op klachten van allerlei aard.

De heer De Cock heeft het woord.

De heer Dirk De Cock : Mijnheer de voorzitter, ik heb vernomen dat de ombudsman van de Vlaamse Gemeenschap niet bevoegd is om klachten te behandelen van personeelsleden van het onderwijs in

verband met wat ik eufemistisch als manklopende menselijke interactie wil omschrijven.

In een brief verklaart de ombudsman van de Vlaamse Gemeenschap dat hij niet bevoegd is om dergelijke klachten te behandelen. Indien gewenst, kan ik de leden van de commissie het referentienummer van die brief bezorgen. De vraag tot wie iemand zich moet wenden, is van alle tijden. Wie een klacht behandelt, vormt vaak een klankbord dat op zich al het begin van een oplossing inhoudt. Het is psychologisch zeer belangrijk dat mensen hun problemen ergens kunnen aankaarten. Indien mensen nergens gehoor vinden of de indruk krijgen dat ze niet worden gehoord, zal frustratie in de plaats treden van probleemoplossend denken en handelen.

De problematiek van het pesten, in de ruimst mogelijke zin van het woord, is maatschappelijk bespreekbaar geworden. De voorbije maanden is de inhoudelijke invulling van dit begrip in de maatschappelijke discussie stringent tot uiting gekomen.

De mededeling van de ombudsman van de Vlaamse Gemeenschap heeft me enigszins verbaasd. Enkele weken geleden heeft de ombudsman van de Vlaamse Gemeenschap in deze commissie het luik Onderwijs van zijn jaarverslag toegelicht. Ik was van mening dat er op dat vlak niet veel verkeerd ging. Ik meende zelfs dat het personeel van het Vlaams onderwijs, om het met de heer Voltaire te zeggen, in de beste der werelden leefde. De mededeling van de ombudsman van de Vlaamse Gemeenschap dat hij niet bevoegd is om klachten van leerkrachten te behandelen, heeft me evenwel verontrust.

Mevrouw de minister, tot welke instantie kunnen personeelsleden van het onderwijs zich wenden als ze in de overtuiging verkeren dat ze het slachtoffer zijn van aantasting van hun psychische of fysieke integriteit, van pesterijen, van mobbing of van onheuse behandeling ? Zijn er andere instanties voor personeelsleden die tot het gemeenschaps-, gemeentelijk, provinciaal of vrij onderwijs behoren ? Welke raad geeft u aan personeelsleden die denken het slachtoffer te zijn van praktijken zoals vermeld in mijn eerste vraag ?

De voorzitter : Minister Vanderpoorten heeft het woord.

Minister Marleen Vanderpoorten : Mijnheer de voorzitter, personeelsleden van het onderwijs die in de overtuiging verkeren dat zij het slachtoffer zijn van aantasting van hun psychische of fysieke

Vanderpoorten

integriteit, van pesterijen, van mobbing of van onheuse behandeling kunnen zich sinds enkele jaren wenden tot de 'Informatiecel Ongewenst Seksueel Gedrag en Pesten binnen het Onderwijs', waarvoor een overeenkomst werd afgesloten met de VZW Limits.

Personen met een klacht over ongewenst seksueel gedrag of pesten kunnen telefonisch contact opnemen met Limits. De emotionele opvang van de klaagster of klager staat hierbij centraal. Na dit eerste opvanggesprek kunnen er nog meerdere gesprekken volgen afhankelijk van de behoefte van de klaagster of klager. Sommige personen willen enkel stoom afblazen en hebben voldoende aan één of meerdere ondersteunende gesprekken. Anderen daarentegen willen advies om zelf een oplossing te vinden. In dat geval reikt Limits mogelijke strategieën aan om het ongewenst seksueel gedrag of de pesterijen stop te zetten.

Nog anderen doen een beroep op Limits voor een tussenkomst. Het gaat hierbij om een informele aanpak van klachten. De uitgangspunten bij de informele klachtenbehandeling zijn het stoppen van het ongewenst seksueel gedrag of de pesterijen, het ontbreken van nadelige gevolgen voor de klaagster of klager, het behoud van de job in alle omstandigheden voor de klaagster of klager en het creëren van veilige werkomstandigheden. In zo'n informeel gesprek wordt de aangeklaagde door Limits en/of iemand van de leidinggevenden geconfronteerd met de klacht. Limits zoekt hierbij niet naar de schuld of de waarheid. Het gesprek met de aangeklaagde is geen verhoor. De aangeklaagde krijgt dan ook de kans om zijn of haar eigen verhaal te doen. De schuldvraag komt bij de informele aanpak niet aan de orde.

Bij zeer ernstige klachten of als de klaagster of klager erom verzoekt, kan een formele procedure van klachtenbehandeling opgestart worden. Limits is echter niet bevoegd om een formele procedure te starten, dit kan enkel de klager of klaagster in eigen persoon doen. In tegenstelling tot de informele benadering moet een formele procedure wel leiden tot een concrete uitspraak over de gegrondheid van de klacht, met eventuele sancties voor de aangeklaagde als gevolg. Voor het opstarten van een formele procedure moet het betrokken personeelslid zich wenden tot de bevoegde arbeidsrechtelijke of strafrechtelijke instanties.

Daarnaast heeft Limits ook als opdracht zich verder als informatiecel bekend te maken aan scholen

en een samenwerking met alle onderwijsnetten uit te bouwen. Met dat doel voor ogen werden in 2001 vijf studiedagen georganiseerd in de verschillende Vlaamse provincies. Deze studiedagen kenden een enorm succes aangezien er dubbel zoveel deelnemers waren als gepland. Een ander medium waardoor Limits herhaaldelijk in de kijker werd geplaatst, is het onderwijstijdschrift 'Klasse'. Telkens als een bijdrage in dit tijdschrift handelt over pesten, ongewenst seksueel gedrag of mobbing, wordt er melding gemaakt van de informatiecel.

Op 22 juni verscheen de nieuwe wet van 11 juni 2002 over bescherming tegen geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk in het Belgisch Staatsblad. De wet is van toepassing op elke werkgever, dus wat de onderwijssector betreft op elke scholengroep of inrichtende macht. Concreet moet elke school vanaf 1 januari 2003 een beleidsplan hebben waarmee de aanpak omtrent pesten, ongewenst seksueel gedrag en geweld op school geëxpliciteerd wordt. Daarnaast moet een school beschikken over een interne preventieadviseur of een beroep kunnen doen op een externe preventieadviseur. Er moet een vertrouwenspersoon, die de preventieadviseur ondersteunt, binnen het schoolteam worden aangeduid. In het licht van de nieuwe wetgeving zal de opdracht van de VZW Limits opnieuw bekeken worden.

Voor de vraag over het bestaan van aparte instanties voor personeelsleden die tot het gemeenschapsonderwijs, het gemeentelijk, het provinciaal of het vrij onderwijs behoren, verwijs ik naar de autonomie die de scholen hebben op het vlak van personeelszaken. Deze autonomie houdt in dat elke school, scholengroep of inrichtende macht zelf haar beleid inzake personeelsaangelegenheden kan voeren binnen het arbeidsrechtelijke kader. Dit impliceert tevens dat elke school, scholengroep, inrichtende macht of net, naast de VZW Limits nog andere instanties of personen kan of wettelijk moet aanduiden voor de behandeling van klachten van ongewenst seksueel gedrag, pesterijen en mobbing op het werk. De wettelijke verplichtingen in dit verband naar aanleiding van de nieuwe wet van 11 juni over bescherming tegen geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk heb ik besproken in mijn antwoord op uw eerste vraag.

Naar aanleiding van uw derde vraag kan ik u medelen dat ik als minister van Onderwijs en Vorming herhaaldelijk brieven krijg met betrekking tot pesterijen, ongewenst seksueel gedrag, mobbing en dergelijke op school. Vaak gaat het om leerkrachten die belaagd worden door andere leerkrachten, de directie of de inrichtende macht. Soms zijn het

Voorzitter

ouders die hun beklag doen over het feit dat hun kinderen het slachtoffer zijn van pesterijen of geweld dat wordt gepleegd door leerkrachten of hun medeleerlingen. Telkens zien zij in de minister van Onderwijs en Vorming dé instantie die de ultieme oplossing kan bieden.

In mijn antwoord op hun grieven pleit ik er telkens voor dat er zoveel mogelijk op lokaal niveau naar een oplossing moet worden gezocht. Het is voor mij als minister van Onderwijs en Vorming juridisch onmogelijk en ethisch onaanvaardbaar dat ik manu militari zou ingrijpen in lokale verhoudingen, hoe scheefgegroeid die ook kunnen zijn. De inrichtende machten staan immers niet onder het hiërarchisch gezag van de minister van Onderwijs en Vorming.

Daarenboven kan de overheid nooit sancties opleggen aan de betrokkenen. Wel tracht ik telkens de klaagster of klager te adviseren over de mogelijkheden die er bestaan om een halt toe te roepen aan het ongewenst gedrag : in sommige gevallen is bemiddeling noodzakelijk, daarbij verwijs ik naar de professionele hulp die Limits hen daarbij kan bieden. In andere gevallen is de situatie dermate verziekt dat geen enkele dialoog meer mogelijk is. Dan wijs ik de klaagster of klager op de mogelijkheid van een formele procedure, maar laat niet na om ook de mogelijk negatieve gevolgen van zo'n procedure toe te lichten. Een formele procedure dreigt de partijen immers nog meer in twee kampen te duwen met vaak negatieve consequenties voor de hiërarchisch ondergeschikte.

Bovendien is een formele klachtenprocedure minder aangewezen bij meer subtiele of bedekte vormen van ongewenst gedrag omwille van het bewijsprobleem. Daarbij wil ik de betrokkenen zeker niet suggereren dat ze in hun situatie moeten berusten. Een positief schoolklimaat kan echter niet vanuit Brussel opgelegd worden. Het onderwijsbeleid kan enkel sensibiliseren en modellen aanreiken die hiertoe bijdragen.

De voorzitter : De heer De Cock heeft het woord.

De heer Dirk De Cock : Mevrouw de minister, in de aanhef van mijn vraag om uitleg schulde ook een bedekte vraag of de ombudsman al dan niet

bevoegd is voor onderwijsmateries. Op dat vlak blijf ik nog wat op mijn honger zitten.

Minister Marleen Vanderpoorten : Voor een aantal zaken is de ombudsman wel bevoegd, maar meestal gaat het daarbij om heel specifieke of gespecialiseerde materies – bijvoorbeeld klachten over studietoelagen – die hij dan doorverwijst.

De heer Dirk De Cock : In dat geval kan ik mij scharen achter uw antwoord. U hebt trouwens gezegd dat de maatschappelijke nood waarschijnlijk ook door de bespreekbaarheid van het probleem groter wordt. Pesten is niet langer iets waarvoor men zich schaamt. Het is bespreekbaarder geworden en de mensen zelf zijn mondiger geworden om er uiting aan te geven.

Mevrouw de minister, er zal wel nog werk moeten worden gemaakt van het sensibiliseren. Immers, niet alle personeelsleden weten waar ze met hun klachten terecht kunnen. We moeten dit dus op de een of andere manier duidelijk maken aan die personeelsleden. Uiteraard behoort het tot de vrijheid van elke school om daarmee om te gaan binnen de wet van 11 juni 2002, zoals gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 21 juni 2002. Gezien de nieuwe regelgeving en de noodzaak om per 1 januari 2003 tot een beleidsplan te komen, is op het veld een vorm van sensibilisering nodig. Over hoe dat het best gebeurt, spreek ik me niet uit. Ik ben immers geen expert op dat vlak, misschien via een brief aan de scholen.

Minister Marleen Vanderpoorten : Het probleem is evenwel dat men daar pas aan denkt wanneer men het nodig heeft. Een belangrijk punt is wel dat het steeds in Klasse wordt vermeld. U hebt wellicht gelijk dat een verdere sensibilisering noodzakelijk is. Ik wil in dit verband ook verwijzen naar de infolijn op het departement Onderwijs die dan doorverwijst.

Er bestaan dus reeds diverse kanalen, maar ik herhaal nogmaals dat men niet altijd denkt aan het geschikte kanaal wanneer men het nodig heeft.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

– *Het incident wordt gesloten om 15.05 uur.*
